

РЕЦЕНЗІЯ

Новікової Людмили Євгеніївни, кандидата мистецтвознавства, завідувача кафедри продюсерства аудіовізуального мистецтва та виробництва Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого на дисертацію Чанга Цзе «Вплив китайської театральної культури на національний кінематограф», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво

Протягом всієї історії екранних мистецтв театральна культура великою мірою визначала їх зв'язок з національною традицією, формувала образну систему, визначала особливості осмислення реальності в річищі усталених цінностей. Дослідження життєздатності та варіативності цього зв'язку в умовах експансії нових технологій, у добу глобалізаційних процесів і переосмислення сенсоутворюючих чинників національної ідентичності перебуває в полі уваги науковців різних континентів. Китайський кінематограф успішно вийшов з кризи, зумовленої Культурною революцією і вже понад чотири десятиліття утримує переможні позиції в царині міжнародної кінофестивальної індустрії. Його провідні режисери - Чжан Імоу, Чень Кайге, Ван Сяошуй та інші – справляють відчутний вплив на сучасне світове аудіовізуальне мистецтво. Тож звернення Чанга Цзе до обраної проблематики цілком закономірне і відповідає запитам часу.

Логіку розкриття теми, її зміст закладено вже в назві дослідження. Автор впевнено вибудовує композиційно-структурну основу своєї розвідки. Кожен розділ завершується точними і сутнісними висновками. Позитивне враження справляє всебічна обізнаність дослідника із розробкою обраної проблематики представниками академічної спільноти Китаю, Північної Америки, Європи, а

також із працями українських синологів. І разом з тим автор демонструє вміння обрати власний змістовний і доказовий підхід до теми.

Наукова новизна пропонованої дисертації визначається тим, що Чанг Цзе вперше вводить до українського наукового обігу значний масив знань про китайське кіномистецтво, переконливо розкриває його філософське підґрунтя, закорінювання в конфуціанських принципах та ідеалах Дао, особливості наративних технік.

Пропонована дисертація має струнку пропорційну структуру, складається з трьох розділів, кожен з яких має по два підрозділи. У першому розділі діахронічний ракурс дозволив авторові окреслити основні етапи розвитку китайської кінематографії, синхронічний став основою аналітичного огляду особливостей аудіовізуального мистецтва і ринку ХХІ століття, поширення нових форм і форматів, органічно сполучених з театральною традицією Піднебесної. Чанг Цзе виходить за межі усталеного мистецтвознавчого дискурсу шести поколінь кінорежисури Китаю й звертається до теми сьомої генерації, цілком слушно відносить до неї представників непрофесійного середовища, чия творчість уможливили нові технології. Дослідник справедливо визначає найважливіші тенденції розвитку не лише китайських, але й світових екранних мистецтв сучасності.

Особливістю дослідницької стратегії автора є пошук конфуціанських концептів у творах китайського кіно винятково на підставі інтерпретаційних підходів до екранних текстів, без залучення коментарів авторів фільмів щодо їхніх взаємин із конфуціанством. Оскільки основні цінності конфуціанського світобачення об'єктивно мають загальнолюдський характер, знаходять свої паралелі і в християнському віровченні, послідовне прагнення Чанга Цзе віднаходити впливи Конфуція в фільмах різної тематики, жанрової приналежності, образної системи подекуди викликає питання. Наприклад, у випадку з «Жовтою землею» Ченя Кайге (с.52-53), в якому дослідник

віднаходить ознаки концепту туди: «...лише земля є справжнім мірилом праведності поведінки та духовних цінностей». У країнах з розвиненим аграрним сектором – незалежно від релігійних чи філософських настанов суспільства земля належить до визначальних цінностей. Досить згадати присвячені їй твори українця Олександра Довженка та італійця Алессандро Блазетті. Згадана особливість інтерпретаційних підходів дослідника стає краще зрозумілою в контексті інформаційної політики сучасного Китаю, який розширює сферу діяльності Інституту Конфуція в країнах світу, в тому числі – й в Україні; докладає зусиль для формування у міжнародній спільноті уявлення про Китай як про країну суто конфуціанського штибу. Втім постмодерні критерії інтерпретації художніх творів передбачають можливість їх довільного прочитання.

У другому розділі Чанг Цзе розглядає вплив театру наньсі та цзацзюй на кінематографічну образність на прикладі екранізації п'єси «Записки про лютню», здійсненої режисером Ян Сяочжуном, та кількох адаптацій п'єси Вана Ши-фу «Західний флігель». Базуючись на історико-культурному методі дослідження, автор представляє обидва художні явища в контексті політичних та соціальних зрушень в історії Китаю. Особливий інтерес представляє запропонований у підрозділі 2.2. аналіз взаємодії естетики регіональних різновидів китайської опери з національною кінематографією, який дозволяє краще зрозуміти своєрідність художнього життя різних регіонів країни та спроможність екранного мистецтва країни поєднувати унікальні й універсальні сенси, відображати й формувати китайську національну ідентичність.

Підрозділ 3.2. дозволяє простежити основні характеристики кінотеатральної пластичності культури Китаю на межі ХХ і ХХІ століть. Особливо промовистим в цьому сенсі є аналіз фільмів Ченя Кайге «Прощавай, моя наложнице» і Чжана Їмоу «Підніміть червоний ліхтар». Дослідник робить

спостереження про ідейно-тематичну, стилістичну, естетичну диверсифікацію екранних мистецтв Китаю в процесі комерціалізації аудіовізуальної індустрії, про розширення її розважального сегменту. Кінцеві висновки дослідження представляють системний виклад досягнутих наукових результатів

Теоретичне та практичне значення праці Чанга Цзе зумовлене її відповідністю потребам українських мистецтвознавців, культурологів, філософів, медійників в осягненні специфіки китайської культури і зокрема – аудіовізуального мистецтва. Із урахуванням впливу Китаю на сучасні геополітичні процеси таке знання набуває особливої ваги. Наявний досвід кількох проєктів копродукції китайської аудіовізуальної індустрії з українськими компаніями відкриває перспективи подальшої співпраці, запорукою успішності якої має стати поглиблене розуміння національної ідентичності та культурних настанов країни партнера.

Результати перевірки пропонованої дисертації на плагіат дозволяють зробити висновок про дотримання автором засад академічної доброчесності.

Наукові результати дослідження представлено в необхідній кількості публікацій у фахових виданнях України, включених до міжнародних науково-метричних баз.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. У третьому розділі, присвяченому інтеграції кіно та театру в сучасній китайській культурі привертає увагу звернення дослідника до театральних постановок та екранізації російських авторів – М. Горького, О. Островського. Згадується про культурну співпрацю КНР і СРСР в середині ХХ ст. Разом із тим у дослідженні не знайшлося місця висвітленню китайсько-українських аудіовізуальних проєктів.

2. Звернення автора до міжнародного контексту обраної проблематики, на наш погляд, мало б бути об'ємнішим. Це дало б змогу об'єктивніше оцінити унікальність досліджуваних явищ китайської культури.

Наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку праці. Дисертація Чанга Цзе «Вплив китайської театральної культури на національний кінематограф» є актуальним, новим, самостійним, завершеним дослідженням і відповідає чинним вимогам, її автор заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензент:

Кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри продюсерства аудіовізуального
мистецтва та виробництва
Київського національного університету
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Л.С. НОВІКОВА

Підпис *Л.С. Новікова*
ЗАСВІДЧУЮ

ПРОВІДНИЙ ІНЖЕНЕР
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Шолом Нолесник